

Esborrany Resolució de l'expedient Q-06465/2018 sobre la defensa i promoció del naturisme-nudisme a Catalunya

Antecedents

En aquesta institució ha tingut entrada la queixa Q-06465/2018, formulada pel president de l'Associació Club Català de Naturisme i president de la Federació Naturista-Nudista de Catalunya per tal de defensar i promoure el nudisme a Catalunya; i en contra de les prohibicions de practicar el naturisme-nudisme a moltes localitats i a les dificultats per fer-ho efectivament allà on està explícitament permès.

L'esmentada actuació del Síndic ha estat recolzada, fins a l'actualitat, per 29 queixes addicionals. A banda que hi puguin haver algunes especificitats entre les diferents queixes, tots els interessats estan d'acord en què la pràctica del nudisme no estigui prohibida, i especialment en canviar la regulació actual, atès que avui en dia no hi ha una normativa uniforme en els diferents municipis ni es defensa ni es defensa ni es promou el nudisme reservant unes zones preferents per a la seva pràctica.

Consideracions

La pràctica del naturisme-nudisme a Catalunya

El naturisme és una manera de vida sana que va sorgir com a reacció de la revolució industrial del segle XIX. El moviment naturista va arribar amb força a la Catalunya dels anys 30. En principi les doctrines naturistes no van tenir oposició, però quan el nudisme es va estendre hi va haver una reacció contrària a l'exposició dels cossos nus, que va quedar reflectida en les normatives sancionadores.

La Federació Naturista Internacional l'any 1974 va suggerir aquesta definició: “El naturisme és una manera de viure en harmonia amb la natura, caracteritzada per la pràctica de la nuesa en comú, amb la finalitat d'afavorir el respecte a un mateix, als altres i al medi ambient”. Per tant, el naturisme és una filosofia socialment constructiva i respectuosa amb tothom, amb les seves diferències i espera el mateix respecte.

Dins del naturisme s'inclouen diferents aspectes: es viu la nuesa de manera saludable, còmoda, agradable i lliure, acceptant el propi cos, es respecta el medi ambient, es promou l'esport des de la seva vessant lúdica, la salut del cos i de la ment, la igualtat social i el respecte de les persones. No es defineix per cap opció política i religiosa. El naturisme va més enllà de la nuesa en comú. El naturisme és una forma de vida, mentre el nudisme, és una forma d'estar.

A Catalunya existeixen quatre associacions naturistes [Associació d'Amics de la Platja Naturista del Tron (AAPNT), Associació Club Català de Naturisme (CCN), Associació Nudista de Catalunya (ANC) i Associació Naturista de la Platja d'Aiguadolç (ANPA)] que estan aplegades a la Federació Naturista-Nudista de Catalunya (FNNC). Llur finalitat és treballar conjuntament pel desenvolupament del nudisme a Catalunya. Aquestes associacions també formen part de la Federació Espanyola de Naturisme (FEN) i de la Federació Naturista Internacional (FNI) i els seus socis reben el carnet naturista internacional.

Evidentment, no totes les persones naturistes o que fan nudisme estan associades o federades. De fet, la majoria de persones associades són persones que es van iniciar en aquesta pràctica als anys 70/80. Segons les dades actuals, el 85% dels practicants habituals del nudisme ho fan sense pertànyer a cap col·lectiu organitzat. Per aquest motiu, és difícil donar xifres reals de quina és la situació actual. Segons aquestes dades, més de 500.000 persones practiquen el naturisme a Espanya, i la meitat de la població ha fet nudisme alguna vegada.

L'any 2014, a Catalunya hi havia 50 platges en què el nudisme estava autoritzat, el 12,50% del total, segons les xifres de Playea, una associació estatal d'usuaris de les platges. Aquest percentatge, per sota de la mitjana espanyola, és el quart de les comunitats autònomes de l'Estat, darrere de les Canàries (30,07%), el País Basc (29,85%) i les Illes Balears (24%) i és considerat "baix" pel sector, tenint en compte el paper preeminent que el turisme té en l'economia catalana.

De les platges nudistes existents, cap és excloent amb els banyistes tèxtils, perquè la legislació no ho permet. A l'altra banda, hi ha ajuntaments que sancionen les persones que prenen el sol nues en platges no declarades nudistes.

Els nudistes van a platges nudistes entre d'altres motius perquè el fet de sentir-se part d'una comunitat forma part de la filosofia del naturisme-nudisme. Tot i això, calen establir-se unes actituds respectuoses. No s'ha de confondre nudisme amb exhibicionisme. En aquest sentit, s'hauria d'evitar els tafaners en aquestes zones nudistes i tampoc es pot oblidar que en aquestes àrees hi pot haver llocs de treball i no es pot coartar la llibertat personal ni imposar als treballadors que siguin nudistes, encara que pot ser un element a valorar en el moment de contractar la concessió o al personal.

Naturisme-nudisme i llibertat ideològica i d'expressió

En les queixes que ens ocupen, les persones i entitats promotores parteixen de la base que el nudisme està emparat per la llibertat ideològica i d'expressió, dret fonamental reconegut a l'Estatut, la Constitució i els tractats internacionals de drets humans dels que Espanya forma part. En aquest marc, caldria respectar la seva pràctica sense més limitacions que les establertes per la Llei, amb l'objectiu de salvaguardar l'ordre públic i només si aquestes limitacions no són proporcionades.

El debat sobre l'ús de l'espai públic com a escenari per exercir la llibertat d'expressió no és nou. L'espai públic mai ha estat neutral. Però ara més que mai s'ha generat un

gran debat sobre la relació entre la llibertat d'expressió i l'ús de l'espai públic: quins límits hi ha, quins han de ser, com s'han de regular i qui els vetlla. En qualsevol cas, el dret a la llibertat d'expressió s'ha de conjugar amb els valors del respecte i la convivència, cosa que també es pot predicar del dret a exercir la nuesa com a praxis vital.

La qüestió sobre la naturalesa ideològica del naturisme-nudisme, però, no és pacífica i ha tingut respostes diferents en instàncies jurisdiccionals rellevants.

En el pla internacional, resulta emblemàtica la sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) de 28 d'octubre de 2014 (Gough v. Regne Unit). El Tribunal va considerar que la nuesa pública del recurrent es podia entendre com una forma d'expressió que cabia dins de l'àmbit de l'article 10 del Conveni, motiu pel qual en la seva prohibició hi havia una interferència de l'exercici a la llibertat d'expressió, i aquesta interferència només està justificada en els casos en què fos prevista per la llei, es perseguís una finalitat legítima i fos necessària en una societat democràtica (test de proporcionalitat). En el cas concret, malgrat el demandant havia sofert diverses penes pecuniàries i fins i tot de privació de llibertat, el TEDH no hi va trobar vulneració del Conveni per part del Regne Unit, atès que va considerar que les sancions més severes només s'havien produït després d'anys d'avertiments i multes menors i que el demandant també tenia un “deure, particularment atès que ell demanava tolerància respecte de la seva pròpia conducta, de demostrar tolerància i sensibilitat cap als punts de vista de la resta de la societat” (pàr. 175); societat que molt majoritàriament rebutjava la nuesa a l'espai públic.

El TEDH també recorda que en matèria de moral pública, element que forma part de l'ordre públic i que permet limitar (amb proporcionalitat) l'exercici dels drets fonamentals, els Estats membres tenen un ampli marge d'apreciació, atès que no hi ha un concepte únic de moralitat a escala europea (pàr. 166).

A escala espanyola, els tribunals han estat encara més restrictius. El Tribunal Constitucional (STC 47/2001 de 15 de febrer), va considerar que, si bé el naturisme o nudisme tenen una vessant ideològica, que implica unes conviccions sobre el propi cos, i d'harmonia amb la naturalesa i el medi ambient, i que seria susceptible de protecció per part dels poders públics, aquesta llibertat ideològica té dues vessants, una interna i una altra externa. La interna és el dret de cada persona a tenir aquestes idees i opinions, i la externa a compartir i difondre aquestes idees. En aquest sentit, el límit seria l'ordre públic, protegit per la llei quan es posa en perill la seguretat, la salut o la moralitat públiques.

També la STC 20/1990, de 15 de febrer, destaca que hi ha una concurrència normativa, no d'exclusió, entre les normes que regulen la llibertat i les que estableixen límits al seu exercici perquè “les normes de llibertat i les normes limitadores s'integren en un únic ordenament inspirat pels mateixos principis en els que, en darrer terme, resulta fictícia la contraposició entre l'interès particular subjacent a les primeres i l'interès públic que, en certs supòsits, aconsella la seva restricció”.

D'altra banda, la determinació de què s'ha d'entendre per convivència pacífica i la seva protecció correspon a la corporació municipal tal i com va considerar el Tribunal suprem, sense que això vulneri la llibertat ideològica de l'article 16 de la Constitució.

Així, el Tribunal Suprem, en sentència de 14 de febrer de 2013, estableix la competència dels ens locals de regular mitjançant ordenances municipals aspectes que siguin “accessoris, accidentals o circumstancials” de drets fonamentals o del seu exercici (l'article 35 CE estableix que només per llei es pot regular el seu contingut essencial).

Especialment significativa és la sentència del Tribunal Suprem de 30 de març de 2015, en resoldre el recurs contenciós del Club Català de Naturisme contra l'acord de l'Ajuntament de Castell-Platja d'Aro i S'Agaró, que aprovava l'Ordenança Municipal, que no permetia el nudisme a les platges que no indiquessin expressament aquesta activitat en base a unes relacions de convivència. Aquesta sentència parteix de la base que no es discrimina al ciutadà per les seves circumstàncies personals o perquè se li vulgui impedir l'exercici d'un dret, sinó que es restringeixen unes activitats en l'ús de l'espai públic -que avui no són majoritàriament compartides- per assegurar la convivència pacífica. Es posa especialment èmfasi en dos aspectes: el fet que el nudisme no té encara una gran acceptació social i el fet que la seva regulació és per assegurar la convivència.

En contrast, el Defensor del Pueblo, va suggerir el 19/10/2017 a l'Ajuntament de San Pedro del Pinatar (Múrcia), revisar l'Ordenança de les platges, eliminant la prohibició de la nuesa integral, establint un procediment per a la catalogació de les platges, donant participació als col·lectius naturistes en la nova regulació i en la catalogació de les platges en les què tradicionalment s'ha practicat el nudisme. Aquest suggeriment, que va ser rebutjat per l'Administració, es fonamenta, entre d'altres, en les consideracions següents:

- Es considera que l'Ordenança fa una limitació al “*agere licere*” al que fa referència el Tribunal Constitucional, per l'únic fet de prohibir el nudisme a les platges, amb caràcter coactiu i punible, sense justificació alguna i sense que s'hagi constatat un perill cert per a la seguretat, la salut o la moralitat públiques que justificarien aquesta limitació.
- En tot cas, seria necessària una llei per limitar un dret fonamental proclamat a l'article 16 CE, i per tant l'Administració no pot mitjançant una Ordenança establir cap tipus de restricció.

Capteniment del Síndic de Greuges

A la vista de les consideracions anteriors, el Síndic considera que la pràctica del naturisme-nudisme respon a una ideologia que mereix protecció, tant en l'espai privat com en el públic, per bé que en aquesta segona dimensió, emparada pel dret a la llibertat d'expressió, les autoritats públiques poden establir limitacions proporcionades a efectes de protegir l'ordre públic.

Com ja hem assenyalat en una resolució de data 6/07/2018, relativa a l'expedient AO-116/2018, sobre possible discriminació de gènere com a conseqüència de les normes que regulen la vestimenta del bany i que només fan referència a les dones, la indumentària, com a forma d'exercici de la llibertat d'expressió, només pot tenir limitacions proporcionals que estiguin prescrites per normes de rang de llei i estiguin basades, entre d'altres, en raons de salut o moral pública. Per tant, aquesta institució considera que no poden haver obligacions legals o socials que suposin cap tipus de discriminació com a conseqüència, per exemple, de tradicions religioses o culturals.

El Síndic ha establert que hi ha pràctiques relatives a la indumentària, com ara el topless a les platges, que estan àmpliament acceptades socialment. Per tant, la seva prohibició en contextos similars, com són les piscines públiques, suposa una restricció injustificada i desproporcionada sobre la llibertat d'elecció de les dones. A més, té caràcter de discriminació per raó de gènere perquè és un tipus de normativa que afecta només les dones.

Ara bé, pel que fa al nudisme integral a l'espai públic, àdhuc a les platges, no té ni de bon tros aquest grau d'acceptació social i, per tant, no resulta desproporcionat que el Legislador, en ares a la protecció de la moral pública, el restringeixi en certs espais. És per aquest motiu que el Síndic considera que no és una restricció injustificada ni desproporcionada que hi hagi espais específics per a la seva pràctica i que siguin les persones les que tinguin la llibertat d'elecció sobre si volen o no acudir a aquests espais.

Nombroses Ordenances prohibeixen la pràctica del nudisme. És el cas de Barcelona, on s'associa la protecció del dret de les persones que utilitzen l'espai públic a no patir molèsties a causa de la manca de respecte a les pautes mínimes generalment admeses amb relació amb la forma de vestir de les persones que transiten per l'espai públic (art. 74). Per tant, es prohibeix anar despullat o gairebé despullat per l'espai públic excepte autorització, a més a més de transitar o estar en espais públics només en banyador o similar, excepte en les piscines, platges o altres llocs on sigui habitual, o carrers o vies contigües.

Però segons se'ns ha informat, la regulació es diversa en els diferents municipis. En aquest sentit, la FNNC ens ha presentat una llista dels Ajuntaments coneguts de Catalunya que tenen ordenances que també prohibeixen el nudisme: Tarragona, Platja d'Aro, Sant Vicenç de Montalt, L'Hospitalet de l'Infant, Castelló d'Empúries, Tossa de Mar, Malgrat de Mar, Calella. També hi ha municipis, com és el cas de Barcelona, que es prohibeix el nudisme excepte a les zones senyalitzades, però que a la única que hi ha no es respecte i té una guingueta dins de la zona nudista que promou festes i banyistes amb banyador tèxtil, a més a més la platja està mal senyalitzada.

De la informació recollida i les queixes rebudes hem pogut constatar que el problema principal és per la manca de senyalització i/o la deficient senyalització. Hi ha una gran diversitat de platges de tradició nudista, algunes no senyalitzades i altres deficientment senyalitzades, amb una gran diversitat de retolacions (platja

nudista, platja naturista, platja de tradició nudista, nudisme permès, zona preferentment nudista, etc.). En alguns llocs, inclús s'utilitza el terme “platges familiars” com a contraposició a les “platges nudistes”, cosa totalment inacceptable, perquè els nudistes també són famílies i des de les associacions es promou un nudisme familiar.

També hi ha disparitat de criteris sobre el que es considera sancionable. Es dona el contrasentit que se sanciona la persona nudista que està fora de la seva zona però no la persona que va vestida a la zona nudista. Les queixes posen de manifest la invasió de persones tèxtils a la zona nudista, amb total impunitat.

Especialment cal prendre mesures per garantir la seguretat de les dones que practiquen el naturisme-nudisme. Una dona que pren el sol nua no pretén provocar a cap tercer i no és responsable de la conducta que aquesta persona pugui tenir. Les mesures de discriminació positiva, de defensa, promoció activa, i senyalització de zones preferents han de garantir i vetllar perquè les dones puguin exercir aquesta pràctica sense tafaners que els ocasionin cap tipus d'incomoditat.

També es produeixen altres casuístiques relacionades amb els serveis: de vegades en aquestes àrees es detecta una manca de serveis mínims: no hi ha dutxes, lavabos i/o servei de neteja. D'altres, es donen llicències per a negocis tèxtils en zones nudistes... La casuística de situacions, és molt variada, genera inseguretat jurídica a les persones que practiquen el naturisme-nudisme i tendeix a estigmatitzar aquesta pràctica.

Recomanacions

- 1.- Regular amb rang de llei, al menys pel que fa als elements essencials, la pràctica del naturisme-nudisme, com a exercici de dret fonamental.
- 2.- Revisar tots els Ajuntaments de Catalunya la regulació del nudisme en les respectives Ordenances municipals d'acord amb els criteris i recomanacions d'aquesta resolució.
- 3.- Atès que els nudistes no estan en igualtat de condicions que els banyistes tèxtils, fer una discriminació positiva cap a aquest col·lectiu, de manera que hi hagi zones d'ús preferent pel nudisme on es faci una defensa i promoció activa mitjançant l'adopció de les mesures que els municipis considerin oportunes.
- 4.- Establir tots els municipis una retolació uniforme establint zones preferents pel nudisme i vetllar perquè en aquestes zones es respecti en tot moment el dret de les persones a la seva pràctica.
- 5.- Vetllar perquè a les zones d'ús preferent pel nudisme es garanteixi la seva pràctica amb les condicions i serveis adequats pel seu exercici.

<Signant>

<Carrec del signant>

<Data de la signatura digital>